

Vlad POHILĂ
1953-2020

Luminița Dumbrăveanu

Publicist, lingvist-practician, scriitor, traducător, critic de artă, redactor de carte, bibliograf.

Spirit enciclopedic, cu vaste cunoștințe în aproape toate domeniile, poliglot (cunoștea opt limbi: romanice, slave, baltice), personalitate complexă, continuator vrednic al tradiției și crezului ilustrațiilor cărților ai întregului neam românesc: Petru Movilă, Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie și Antioh Cantemir, Gheorghe Asachi, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Mihai Eminescu,

Gala Galaction, Mircea Eliade, Eugeniu Coșeriu.

De numele lui Vlad Pohilă sunt legate: aducerea în Basarabia postbelică a revistei GLASUL, prima publicație cu alfabet latin; elaborarea legislației lingvistice din anul 1989; tipărirea primului ghid practic de revenire a populației Moldovei sovietizate la scrierea cu litere latine; editarea primelor dicționare ortografice, explicative, enciclopedice în limba română, care au asigurat tranziția de la alfabetul chirilic la cel latin, precum și multe alte fapte mărețe, unice în istoria recentă a românimii, cuprinse în prezentul articol biobibliografic, unele detalii fiind publicate în premieră absolută.

Născut la 6 aprilie 1953, în satul Putinești, raionul Florești, fostul județ Soroca, fiind al șaptelea din cei nouă copii ai familiei de țărani Ion și Ileana Pohilă (născută Prisăcaru, înrudită cu familia omului politic Pantelimon Halippa de la Cubolta). Trece la cele veșnice în data de 14 mai 2020, la Chișinău. Este înmormântat la Cimitirul Central din capitala Republicii Moldova.

Studii

Absolvent al școlii medii de cultură generală din satul natal (1970). Licențiat al Facultății de Filologie, Secția de jurnalistică, a Universității de Stat din Moldova (1971-1975). În 1976 încheie cu diplomă de merit Cursurile superioare de muzeistică și studiul artelor de pe lângă Oficiul de turism pentru străini „Intourist” din Moscova, după care, până în 1981, lucrează ca ghid și translator de română și de bulgară, dar și de rusă, polonă, sârbocroată, franceză, în cadrul Agenției Sovietice de Turism pentru Tineret „Sputnik”, fiind specializat pentru obiectivele culturale emblematice din orașele Moscova, Leningrad (Sankt Petersburg), Kiev și Chișinău.

Între anii 1984 și 1987, face studii de doctorat în lingvistică la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (în prezent, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”), specialitatea „Istoria scrisului și a ortografiei în limba română”, după care a activat în această instituție în calitate de cercetător științific inferior până în anul 1990, când a abandonat studiile și s-a

implicat plener în activitățile Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia postbelică, lupta căreia s-a încununat, la 27 August 1991, cu proclamarea Independenței Republicii Moldova față de URSS.

Activitate publicistică

Scrie articole pe teme culturale din anul revoltei antisovietice de la Praga (Cehoslovacia), fiind încă elev la școala din satul natal. Debutează și publică mai mulți ani în ziarul raional „Drapelul roșu” din orașul Florești (1968-1971). Începând cu anul 1973, colaborează cu aproape toată presa de la Chișinău. Primele redacții care-i prețuiesc talentul și-i găzduiesc materialele sunt: „Viața satului”, „Tinerimea Moldovei”, „Literatura și Arta”, „Învățământul public”, revistele „Orizontul”, „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Nistru”.

Activitatea de ziarist angajat într-o redacție și-o începe la gazeta „Noutăți editoriale”, tribună a Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți al RSSM, în calitate de redactor, stilizator și traducător (1981-1984). După studiile de doctorat (neîncheiate) la Academia de Științe a Moldovei, între anii 1990 și 1995, activează în calitate de redactor, stilizator, secretar de redacție la GLASUL, prima publicație cu alfabet latin din Basarabia post-1944, la fondarea și tipărirea în străinătate a căreia a contribuit, redenumită ulterior în „Glasul Națiunii, revista reîntregirii neamului”. Concomitent, participă la apariția în RSS Moldova a primului ziar de publicitate, afaceri și divertisment în limba română – „Oferte & Business” (1990-1991), fondat de femeia de afaceri Eugenia Duca. Redactează revista oamenilor de afaceri „Observator economic” (1998), dar și pe cea cu profil științific, juridic – „Revista de drept privat” (2001-2003).

Din anul 1996 și până în 2001, când forțele democratice din Republica Moldova au pierdut alegerile parlamentare în fața Partidului Comuniștilor (PCRM), Vlad Pohilă a muncit la publicația periodică „Mesagerul”, mai întâi ca redactor și secretar de redacție, apoi de redactor-șef, transformând în scurt timp acest organ de partid (PFD) într-un săptămânal de cultură, artă, atitudine și patriotism românesc de mare tiraj în condițiile Republicii Moldova. Și-a continuat activitatea la revista de știință și cultură „Limba română”, în calitate de autor și redactor-șef adjunct (2002-2003). Din 2006 este redactor al anuarului „Tyragetia”, editat de Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, apoi și al revistei de istorie „Tyragetia”, serie nouă, a Muzeului Național de Istorie a Moldovei (2007-2020).

Cele mai prolifiche în plan publicistic, eseistic, literar-artistic, cu mii de articole scrise și redactate, sunt considerate, pe bună dreptate, cele două perioade în care Vlad Pohilă a colaborat la prezentul „Calendar Național” (inițial, „Calendarul bibliotecarului”, 1993-1999), căruia i-a consacrat 20 de ani din viața sa, fiind redactor, lector, coautor (1997-2017), și în care a condus revista de biblioteconomie și științe ale informării „BiblioPolis”, editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, al cărei redactor-șef a fost până la sfârșitul său pământesc (2003-2020).

După 1989 publică în „România liberă”, „România literară”, „Flacăra”, „Neamul românesc” (București), „24 de ore”, „Cronica”, „Convorbiri literare” (Iași), „Zorile Bucovinei”, „Concordia”, „Septentrion literar” (Cernăuți).

Diverse declarații, interviuri, articole traduse sau reproduse i-au apărut în publicații naționale din Lituania, Letonia, Estonia, Bulgaria, Iugoslavia (Serbia în special), Polonia, Cehia, Slovacia, Israel, în reviste ale diasporei românești din Germania, Franța, Canada, SUA, Australia.

În presa periodică de la Chișinău a semnat mai multe articole de actualitate cu pseudonimele: Vlad Prisăcaru (după numele de domnișoară al mamei), P. Vlad, V. și Val. Ionescu, Vl. P., Vlad Putineșteanu, Barbudelacubolta ș.a.

Activitate științifică

Debutază editorial în 1988, la Editura „Știința”, cu studiul „Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc. Considerații asupra transcrierii și pronunțării”, urmat de istorica lucrare „Să citim, să scriem cu litere latine. Mic îndrumar practic” (Ed. „Lumina”, august 1989), în colaborare cu colega Vitalia Vangheli-Pavlicenco, primul îndreptar de revenire a populației Basarabiei la grafia latină, apărut într-un tiraj total record – de un milion de exemplare, reeditat în câteva tranșe și de firme private, retipărit de mai multe publicații periodice de mare tiraj. În anul următor, iese de sub tipar un nou studiu al lui Vlad Pohilă privind cunoașterea limbii române literare: „Grafia latină pentru toți. Norme, reguli și exerciții, legitați și dificultăți ortografice” (Ed. „Știința”, 1990). Coautor, alături de iluștrii lingviști Anatol Ciobanu, Ion Dumeniuk, Nicolae Mățaș ș.a., al îndreptarului Academiei de Științe de la Chișinău „Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române” (Ed. „Lumina”, 1990). De altfel, marele savant Ion Dumeniuk, care l-a invitat pe tânărul Vlad Pohilă la această frumoasă colaborare, i-a fost îndrumător la facultate în scrierea a două teze de an la disciplina „Teoria și practica traducerii”.

Nobila sa operă de semănare în mase a luminii cunoștințelor continuă la Editura „ARC” din Chișinău prin apariția unor titluri de maximă necesitate pentru românii basarabeni: „Mic dicționar de nume proprii străine” (1998 și 2004) și „Dicționar al greșelilor de limbă” (coautor, 1998 și 2004), apoi, prin tipărirea la Editura „Prometeu”, în 2008, a volumului antologic prefătat de poetul Grigore Vieru „Și totuși, limba română” (articole, eseuri, prefete, recenzii), un cadou al colegilor de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, cu prilejul aniversării a 50-a de la nașterea autorului, echipă care, în anul 2010, i-a dedicat marelui cărturar Vlad Pohilă și un volum bibliografic admirabil, de aproape 300 de pagini (Ed. „Grafema Libris”).

De Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău sunt legate și alte trei apariții editoriale: **1)** „Arta de a pasiona cititorii”, care cuprinde editorialele lui Vlad Pohilă din revista „BiblioPolis”, publicate în perioada 2002-2012 (Ed. „Notograf Prim”, 2012); **2)** „Elogiu lecturii”, editorialele complete „BiblioPolis” dintre anii 2003 și 2015 (Ed. „Foxtrot”, 2015); **3)** „Disecarea cărților”, recenzii, consemnări,

prefețe, postfețe ale distinsului publicist, lingvist, scriitor (Ed. „Notograf Prim”, 2018).

Vlad Pohilă a scris, tradus și adaptat circa 500 de articole pentru „Dicționarul enciclopedic moldovenesc” – DEM (Chișinău, 1989). A redactat, recenzat, prefăcut zeci de alte lucrări magistrale, între care: „Dicționarul ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie” (Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, Chișinău, 1990); „Dicționarul universal al limbii române” de Lazăr Șăineanu (Ed. „Litera”, Chișinău, 1998, ediție revăzută și completată); „Ortografie pentru toți” (ediția a doua) de Mioara Avram, studiu pentru care scrie și prefăcuta (Ed. „Litera”, 1997); enciclopediile Editurii „Museum” – „Chișinău” (1997) și „Femei din Moldova” (2000); „Dicționar rus-român” (2000), „Dicționar explicativ ilustrat al limbii române” – DEXI (Ed. „ARC”, 2007); monografia AȘM „Eugen Doga. Compozitor, Academician” (Ed. „Știința”, 2007); „Almanah universal. Evenimente și cifre” (2008); „Literatura universală, manual pentru licee” (clasele X-XII cu profil umanistic) de Sergiu Pavlicenco (Ed. „Litera”, 2008); „Enciclopedia muzeologiei” de Elena Ploșnița și Mihai Ursu (2011); „Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic” de acad. Mihai Cimpoi (Ed. „Gunivas”, 2013 și 2018); „Cartea de Aur a Basarabiei și a Republicii Moldova” de Denis Roșca (2016); „Enciclopedia Moldovei” (Vol. I, AȘM, 2017) ș.a.

Redactor pentru circa 30 de bibliografii și biobibliografii editate sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” de la Chișinău, al mai multor monografii dedicate localităților din Republica Moldova și România.

Activitate literară, proză și traduceri

Vlad Pohilă scria proză scurtă din fragedă tinerețe, este autorul mai multor nuvele deosebit de captivante, dar puține dintre acestea au văzut lumina tiparului, circulând prin Chișinău mai mult în xerocopii A4, ca folclor... De-a lungul anilor a publicat doar aceste câteva nuvele și povestiri: „Așot, ce-ai făcut, tu, Așot?” în „Tinerimea Moldovei” (1995) și „Viața Basarabiei” (2002); „Pe bulevardul fără oameni” (1975), „Doctor Fabius” (1976), „Nu, el nu vroia să moară” (1992), toate trei în revista „Basarabia” de la Chișinău (1997); povestirea „Un cumnat, doi cumnați” fiind publicată în „Viața Basarabiei” (2003).

Iată cum explică însuși Vlad Pohilă numărul mic al nuvelor și povestirilor sale publicate în reviste, precum și lipsa debutului său editorial cu proze scurte: „Câteva bucăți de proză le-am rătăcit pe la diverse gazde, altele, iată, au dispărut recent, odată cu calculatorul ce mi-a fost furat...” (2003).

A tradus peste 20 de cărți de artă și turism, dar și cu tematică social-politică, proză scurtă, eseuri, poezii, din cele opt limbi pe care le cunoaștea, precum și patru romane: din polonă – „Torrentul negru” de Leopold Buczkowski (Chișinău, 1986), din bulgară – „Domnul Ține-mi Umbrela” de Iordan Milev (Chișinău, 1987), din rusă – „Viața lui Omar Khayyam” de frații Șamil și Kamil Sul-tanov (Chișinău,

1989), din estonă – „Cine răspândește anecdote” de Lilli Promet, o veche prietenă a tradu- cătorului (Ed. „Prometeu”, Chișinău, 2008).

Vlad Pohilă a fost un poliglot prin excelență, a cunoscut și vorbit fluent opt limbi străine: rusa, franceza, bulgara, sârbocroata, polona, ceha, slovacă, lituaniana, „dibuiind” alte trei limbi, așa cum îi plăcea să se exprime: italiană, spaniolă, letonă. Cu excepția limbilor rusă și franceză, studiate la școală și la facultate, toate limbile le-a învățat în mod individual. Se considera „un mic slavist”, întrucât cel mai bine cunoștea limbile, literaturile și culturile slave.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor de la Chișinău, începând cu anul istoric 1989, fiind recomandat de faimosul scriitor Aureliu Busuioc pentru traduceri literare strălucite ale lui Vlad Pohilă din mai multe limbi, dar și pentru impactul fenomenal asupra maselor pe care l-a avut cărțuia sa „Să citim, să scriem cu litere latine. Mic îndrumar practic” (august, 1989).

Laureat al săptămânalului „Literatura și Arta” – pentru publicistică (2003) și pentru știință (2007). Prezent în topurile „Cei mai buni ziariști din Republica Moldova” pen- tru anii 2000 și 2003. Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova, compartimentul „Eseu”, pentru volumul publicistic „Și totuși, limba română” (2009), carte antologică distinsă și cu Diploma Salonului Internațional de Carte din Chișinău, inclusă în topul celor mai citite cărți ale anului 2008 în Republica Moldova (2009). Diploma „Ordinul Ziariștilor”, clasa I (aur), „pentru competență în activitatea jurnalistică”, acordată de Uniunea Ziariștilor Profesio- niști din România (2009).

În ultima parte a vieții, a fost apreciat cu înalte distincții de stat ale Republi- cii Moldova și României: Cavaler al Ordinului Republicii (Chișinău, 2010) și Ordinul Național „Meritul Cultural” al României în grad de Ofițer, categoria „Literatură”, (2014). Cetățean de onoare al satului Șoimărești, comuna Drăgănești, județul Neamț, România.

Întru veșnica cinstire a *Omului Cărții* și patriotului întregului neam românesc, Vlad Pohilă, biblioteca publică din satul natal, Putinești, îi poartă numele.

S-a stins din viață fulgerător, la numai 67 de ani, în urma unui accident vascu- lar cerebral, fără să-și vadă editate patru dintre cele mai dorite cărți ale sale: 1) un nou dicționar de nume proprii; 2) o minienciclopedie pe înțelesul tuturor despre laureații Premiului Nobel pentru Literatură; 3) un nou dicționar de cultivare a limbii române; 4) un volum de memorii dedicat personalităților pe care le-a întâlnit în ca- lea vieții sub genericul „Am avut norocul să-i cunosc...”.

S-a stins din viață fulgerător, la numai 67 de ani, în urma unui accident vascular cerebral, fără să-și vadă editate patru dintre cele mai dorite cărți ale sale: 1) un nou dicționar de nume proprii; 2) o minienciclopedie pe înțelesul tuturor despre laureații Premiului Nobel pentru Literatură; 3) un nou dicționar de cultivare a limbii

române; 4) un volum de memorii dedicat personalităților pe care le-a întâlnit în calea vieții sub genericul „Am avut norocul să-i cunosc...”.

Lupta pentru Libertatea Basarabiei – fapte deosebite ale patriotului Vlad Pohilă

În lunile februarie-martie și iunie-iulie 1989, împreună cu ziaristii Virgiliu Zagaevschi și Iurie Zavadschi (ultimul fiind și autorul concepției grafice), participă la tipărirea în mod clandestin – la Riga, Letonia (nr. 1 – 60 000 ex.), și la Vilnius, Lituania (nr. 2 – 100 000 ex.), – a primelor numere ale revistei GLASUL, prima publicație cu alfabet latin în Basarabia ocupată de URSS. Acest eveniment cu adevărat istoric în Moldova sovietizată a avut loc la inițiativa temerară a scriitorilor Ion Druță și Leonida Lari, înfăptuită cu sprijinul: Eugeniei Duca, profesoară de limba engleză și prima femeie de afaceri din Basarabia postbelică (1987), a familiei de scriitori Leons Briedis și Maria Briede-Macovei de la Riga, a familiei de cinești Vytautas Žalakevičius și Lica Melnic-Žalakevičiene de la Vilnius, care au reușit imposibilul – editarea GLASUL-ui Basarabiei la tipografia Partidului Comunist al Lituaniei sovietice...

În contextul edificării în Basarabia a presei libere, în limba română cu litere latine, precizăm că, în vara anului 1989, ziaristul și lingvistul Vlad Pohilă a contribuit substanțial și la apariția, tot în Țările Baltice, a primelor numere ale publicației „Deșteptarea” (redenumită apoi „Țara”), buletin informativ al Frontului Popular din Moldova, singura mișcare politică anticomunistă (de opoziție) din RSSM, precum și a primelor numere ale săptămânalului de mare tiraj „Literatura și Arta”, care a fost tipărit deja în Basarabia, prima ediție în „veșmântul firesc al limbii noastre” fiind lansată la 15 iunie 1989, în ziua comemorării poetului național Mihai Eminescu și în anul declarat de către UNESCO Anul Internațional EMINESCU.

În aceeași perioadă istorică, prima parte a anului 1989, publicistul Vlad Pohilă obține de la prietenii săi din Vilnius și traduce în premieră absolută în tot spațiul românesc, din lituaniană în limba română, textul complet al Protocolului adițional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, prin care Germania și URSS împărțeau în mod criminal teritoriul Europei de Est: Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța sunt smulse din trupul Regatului România Mare și ocupate în următorul an de către URSS, la fel ca și cele trei Țări Baltice, Polonia dezmembrată, ca și România, fiind mânăta în sfera de influență sovietică. Anume această traducere în română a documentului secretizat timp de 50 de ani, făcută de Vlad Pohilă în zorii anului 1989, a fost publicată în presa de limba română din RSS Moldovenească (GLASUL, „Deșteptarea”, „Literatura și Arta” ș.a.), ulterior și din România postcomunistă, contribuind la cunoașterea adevărului istoric, consolidarea și amplificarea luptei antisovietice.

La 24 decembrie 1989, deputații din RSSM în Sovietul Suprem al URSS, între care poeta Leonida Lari și compozitorul Eugen Doga, reușesc să condamne oficial,

alături de delegațiile Țărilor Baltice și reprezentanții altor republici, Pactul de neagresiune dintre Germania și Uniunea Sovietică (Ribbentrop-Molotov) împreună cu Protocolul adițional secret.

În septembrie 1989, Vlad Pohilă ține, în câteva serii, cursuri de ortografie, terminologie, onomastică a limbii române pentru învățători, profesori, polițiști, judecători din localitățile Republicii Moldova, iar în noiembrie, același an, – pentru cadrele didactice din nordul Bucovinei (actuala regiune Cernăuți). De asemenea, în 1996 și 1997, predă lecții sub genericul „Ora de română” la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău și cursuri de cunoaștere a limbii române pentru etnicii bulgari, studenți ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”. Ulterior, ține prelegeri de stilistică și cultivare a limbii la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2004-2005).

În slujba limbii române a fost după 1989 și de la tribuna Radioteleviziunii Naționale din Chișinău (în prezent, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”), fără a cere vreun onorariu, prin diverse emisiuni de cultură și educație la Moldova 1 TV (ca autor, redactor sau interlocutor), mult mai numeroase, de ordinul sutelor, fiind însă cele de la Radio Moldova, în cadrul rubricii matinale de largă audiență „În lumea cuvintelor – ghid radiofonic”, îngrijită de redactorul Raisa Belicov.

Grație tabletelor sale de cultivare a limbii române literare, transmise pe calea undelor, în care aducea exemple simple și clare din viața cotidiană, ușor asimilate de toată populația Republicii Moldova, Vlad Pohilă a fost supranumit de ascultători „învățătorul de la radio”. În ultimii doi-trei ani ai vieții sale (2018-2020), Vlad Pohilă a susținut o emisiune similară și la microfonul Radio România Chișinău, având genericul sugestiv „Să vorbim corect, să vorbim românește!”.

Ca orice om cu minte luminată, dăruit cu Har divin, Vlad Pohilă a fost un mare vizionar. El a anticipat multe dintre evenimentele istorice ale anului 1989 și 1991, fiind neclintit în convingerile sale că Basarabia va reveni la alfabetul latin, iar URSS va dispărea de pe hartă, precum au dispărut toate imperiile. El considera că revenirea noastră la scrierea latină era vitală, chiar mai importantă decât declararea „limbii moldovenești” drept singura limbă oficială în RSSM, pentru care luptam noi în 1989. În viziunea sa, recăpătarea alfabetului firesc însemna prăbușirea automată a minciunii staliniste privind originea slavă a moldovenilor și vorbirea în Basarabia a unei alte limbi decât româna.

Astfel, lupta deschisă a lui Vlad Pohilă pentru alfabetul latin începe cu un an mai devreme de 31 August 1989. El este primul ziarist care publică în presa periodică de la Chișinău două articole polemice curajoase, focusate exclusiv pe argumente istorice și științifice privind necesitatea revenirii scrisului nostru la alfabetul latin: „Atâtea controverse ortografice sau Note marginale de la o ședință ținută recent la Academie” („Tinerimea Moldovei”, 10 iulie 1988, p. 4), redactor-șef Vasile

Botnaru, și „Ce și cum scriem despre scrisul din Moldova” (revista „Orizontul”, ulterior „Columna”, 1988, nr. 11, p. 37-42), redactor-șef Victor Dumbrăveanu.

În paralel cu scrierea primului articol polemic, în vara anului 1988, Vlad Pohilă, împreună cu matematicianul Viorel Cibotaru și cu lingvistul Emil Mândâcanu (fiecare a scris și argumentat câte un compartiment), elaborează un document de importanță covârșitoare în lupta basarabenilor pentru revenirea la grafia latină, intrat în istorie ca „Scrisoarea celor 66...” (după numărul semnatarilor), publicat, cu mari riscuri pentru viața sa, de Anton Grăjdieru, redactor-șef al publicației „Învățământul public”, în ediția din 17 septembrie 1988. Acest apel-manifest, adresat formal Comisiei pentru problemele limbii materne de pe lângă Sovietul Suprem al RSSM, întru oficializarea limbii române cu alfabet latin, a fost conceput anume pentru masele largi, cu dovezi pe înțelesul întregii populații privind necesitatea revenirii la adevăratul nostru alfabet, indiferent de costuri. Reacția cititorilor a fost pe măsura jertfei autorilor și semnatarilor „Scrisorii”, care nu știuseră unii de alții (fiecare semnase pe cont propriu) decât în ziua apariției pe paginile gazetei pedagogilor: la redacție au fost trimise sute de mii de semnături ale țăranilor, intelectualilor, colectivelor de muncă din toate domeniile, lupta pentru limba română cu alfabet latin devenise asemenea unei avalanșe, imposibil de stăvilit de autoritățile comuniste ale RSSM.

Vlad Pohilă a fost unul dintre consultanții deputaților din Sovietul Suprem al RSSM (așa se numea atunci Parlamentul de la Chișinău) în procesul de elaborare și votare a legislației lingvistice în data istorică de 31 August 1989 (devenită în 1990 Ziua Limbii Române), când Mișcarea de Eliberare Națională din Basarabia a obținut prima și cea mai importantă victorie – adoptarea limbii române cu grafie latină în calitate de limbă oficială unică pe teritoriul RSSM.

Dincolo de faptul că Vlad Pohilă a studiat, tradus, adaptat pentru Republica Moldova legislația lingvistică din cele trei Țări Baltice, care erau cu un pas înaintea noastră în lupta pentru Libertate Națională, anume lui îi aparține introducerea în documentele de stat a cuvântului-cheie „revenirea” la grafia latină, nu „trecerea”, așa cum propuneau unii, neînțelegând că deosebirea este uriașă, întrucât noi, basarabeni, am avut alfabetul latin și ne-a fost furat de ocupanții sovietici.

O altă faptă temerară a lui Vlad Pohilă este ieșirea cu tricolorul românesc în mâini pe o scenă publică de la Chișinău. Se întâmpla în anul 1988, pe scena Palatului de Cultură al Sindicatelor, la concertul celebrei formații „Compact” din România, trupă invitată în Basarabia de compatriota Eugenia Duca, care a fost intimidată multă vreme după asta de agenții temutului KGB, la fel ca și după apariția în Țările Baltice a primelor numere ale revistei GLASUL, tiraj adus noaptea cu camionul și ascuns în sediul companiei ei. Evenimentele istorice s-au derulat însă în favoarea lor și a noastră, Dumnezeu a făcut dreptate Basarabiei, s-au împlinit astfel vorbele spuse

de Vlad Pohilă securiștilor, care l-au terorizat luni în șir, la începutul anilor '80, prin subsoluri și apartamente conspirative: „Tot pe-a noastră va ieși!”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 84-87; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 133-135; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 113-114; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 102-103.

Bibliografie selectivă:

Guțu, Valentin. Dicționar al greșelilor de limbă / Valentin Guțu ; [completări și precizări: Vlad Pohilă]. – Chișinău : ARC, 1998. – 284 p.

Pohilă, Vlad. Arta de a pasiona cititorii : (Editoriale din revista BiblioPolis 2002-2012) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2012 (Tipogr. „Notograf Prim”). – 160 p.

Pohilă, Vlad. Disecarea cărților : (Recenzii, consemnări, prefete, postfete) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski ; fot.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 382 p. : fot., il.

Pohilă, Vlad. Elogiu lecturii : Editoriale din revista BiblioPolis (2003-2015) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2017 (Tipogr. „Foxtrot”). – 276 p.

Pohilă, Vlad. Grafia latină pentru toți : norme, reguli și exerciții, legități și dificultăți ortografice : [îndrumar ortografic] / Vlad Pohilă. – Chișinău : Știința, 1990. – 160 p.

Pohilă, Vlad. Mic dicționar de nume proprii străine / Vlad Pohilă. – Chișinău : ARC, 1998. – 264 p.

***Pohilă, Vlad.** Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc : (Considerații asupra transcrierii și pronunțării) / Vlad Pohilă ; sub red. lui A. I. Eremia. – Chișinău : Știința, 1988. – 224 p.

Pohilă, Vlad. Să citim, să scriem cu litere latine : Mic îndrumar practic / Vlad Pohilă, Vitalia Vangheli-Pavlicenco. – Chișinău : Lumina, 1989. – 40 p.

Pohilă, Vlad. Și totuși, limba română : (articole, eseuri, prefete, recenzii) / Vlad Pohilă ; coord.: Lidia Kulikovski, Genoveva Scobioală, Vasile Șoimaru. – Chișinău : Prometeu, 2008. – 496 p.

***Buczkowski, Leopold.** Torentul negru : Roman / Leopold Buczkowski ; trad. din pol.: Vlad Pohilă ; prezentare grafică: A. Popov. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 252 p. : il.

***Milev, Iordan.** Domnul Ține-mi Umbrela / Iordan Milev ; trad. din bulg.: Vlad Pohilă ; prezentare grafică: A. Guțu. – Chișinău : Literatura artistică, 1987. – 252 p. : il.

Promet, Lilli. Cine răspândește anecdote / Lilli Promet ; trad. din estonă, pref., note și coment.: Vlad Pohilă. – Chișinău : Prometeu, 2008. – 152 p.

***Sultanov, Şamil.** Omar Khayyam / Şamil Sultanov, Kamil Sultanov ; trad. din rusă: Vlad Pohilă. – Chişinău : Cartea Moldovenească, 1989. – 362 p. – (Oameni de seamă).

Eugen Doga : compozitor, academician : [monografie] / Academia de Ştiinţe a Moldovei / resp. de ed.: Mariana Şlapac ; colegiu de red.: Ana-Maria Plămădeală, Vladimir Axionov, Violina Galaicu [et al.] ; red. stilizator: Vlad Pohilă. – Chişinău : Ştiinţa, 2007. – 414 p. : n. muz., fot. + CD. – (Colecţia Academica).

Jalbă, Ghenadie. Versuri / Ghenadie Jalbă ; selecţie: Vlad Pohilă ; il. de Alexandru Macovei. – Chişinău : [S. n.], 2021. – 76 p. : il.

Groza, Andrei. Limba română – fundament al naşterii societăţii umane / Andrei Groza ; red.: Vlad Pohilă. – Chişinău : [S. n.], 2018. – 181 p. : fig., tab.

Heraldica Moldaviae : [în vol.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chişinău : [S. n.], 2018

–

Vol. 1. – 2018. – 132 p. : il., tab.

Vol. 2. – 2019. – 172 p. : il., tab.

Vol. 3. – 2021. – 224 p. : fi g., fot., tab.

O istorie a Basarabiei / Anatol Petrencu, Ion Niculiţă, Ion Eremia [et al.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chişinău : Cartdidact, 2018. – 424 p.

Reconstituiri istorice : Civilizaţie, valori, paradigme, personalităţi : În onorem academician Valeriu Pasat / ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocar ; red.: Vlad Pohilă, Vasile Bahnaru. – Chişinău : Biblioteca Ştiinţifi că (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 628 p. : portr., tab.

Rotaru, Noie. Telenuş şi pasărea măiastră : Basm = Теленуш и Райская Птица : Сказка = Telenush and Th e Majestic Bird : A fairy tale / Noie Rotaru, Lilia Rotaru ; red.: Vlad Pohilă, Elena Varzari. – Bălţi : [S. n.], 2018. – 153 p. : il., fot.

Şărănuţă, Silvia. Cultura materială şi spirituală a românilor din Basarabia sec. XIX-XX : Schiţe şi studii etnografice / Silvia Şărănuţă ; red.: Vlad Pohilă ; fot.: Alecu Reniţă [et al.]. – Chişinău : [S. n.], 2019. – 354 p. : il., fot.

Tonu-Coşcodan, Ala. Spirit liber / Ala Tonu-Coşcodan ; red.: Vlad Pohilă. – Chişinău : [S. n.], 2019. – 191 p. : il.

Георги Барбаров („Имам какво да губя – живея!”) : Биобиблиография = Gheorghi Barbarov („Am se pierde – trăiesc”) : Biobibliografie = Георги Барбаров („Мне есть что терять – живу!”) : Биобиблиография / alcăt.: Larisa Barabaş [et al.] ; ed. îngrij. de Mariana Harjevschi [et al.] ; red. bibliogr.: Taisia Foiu ; lectura text. în lb. bulgară şi rom.: Vlad Pohilă, Valeriu Raţă. – Chişinău : [S. n.], 2018. – 100 p. : il., fot. – (Calea ta spre cunoaştere).

Pohilă, Vlad. Aşot, ce-ai făcut, tu, Aşot? (1994) : [nuvelă] / Vlad Pohilă // Viaţa Basarabiei. – 2002. – Nr 3. – P. 213-220.

***Pohilă, Vlad.** Atâtea controverse ortografice sau Note marginale de la o ședință ținută recent la Academie : [despre necesitatea revenirii la alfabetul latin] / Vlad Pohilă // Tinerimea Moldovei. – 1988. – 10 iul. – P. 4 ; Situația sociolingvistică din R.S.S.M. reflectată în presa periodică : (1987-1989). – Vol. 1, Partea 1. – Chișinău, 1999. – P. 359-364.

Pohilă, Vlad. Biblioteca și necesitatea culturii generale / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 73, Nr 2. – P. 5-9.

***Pohilă, Vlad.** Ce și cum scriem despre scrisul din Moldova : [note polemice] : [argumente în favoarea revenirii la grafi a latină] / Vlad Pohilă // Orizontul. – 1988. – Nr 11. – P. 37-42. ; Povară sau tezaur sfânt? / alcăt.: Ilie Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1989. – P. 233- 251.

Pohilă, Vlad. Debut editorial tardiv, dar extrem de semnificativ : [și care, cu regret, a fost și ultima carte a autoarei nonagenare Antoaneta Ralian] / Vlad Pohilă // Viața Basarabiei : ser. nouă. – 2017. – Anul 18, Nr 2 (42). – P. 102-107.

Pohilă, Vlad. Educația pentru carte și lectură în revista noastră / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 72, Nr 1. – P. 5-8.

Pohilă, Vlad. Irina Condrea – o prezență meritorie în lingvistica noastră / Vlad Pohilă // Lumina verbului matern. Profesorul și savantul Irina Condrea – prezență remarcabilă în mediul academic și cultural dinmediul academic și cultural din Republica Moldova : Materiale ale conferinței științifice, 25 octombrie 2019. – Chișinău : CEP USM, 2019. – P. 62.

Pohilă, Vlad. Nu pot exista cărți interzise : [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 70, Nr 3. – P. 5-9.

Pohilă, Vlad. „Oriunde ai fi, ne ești la fel de dragă...” : [articol omagial dedicat femeii de afaceri Eugenia Duca] / Vlad Pohilă // Literatura și Arta. – 30 oct. 2008. – P. 4 ; [Resursă electronică]. – URL: // [http:// flacaratv.md/vlad-pohila-despre-prietena-sa-eugenia-ducafemeia-de-afaceri-care-a-spriijinit-renasterea-basarabiei-inanii-1987-1991.html](http://flacaratv.md/vlad-pohila-despre-prietena-sa-eugenia-ducafemeia-de-afaceri-care-a-spriijinit-renasterea-basarabiei-inanii-1987-1991.html) (accesat: 25.10.2022).

Pohilă, Vlad. Pe bulevardul fără oameni (1975) ; Doctor Fabius (1976) ; Nu, el nu vroia să moară [1992] : [nuvele] / Vlad Pohilă // Basarabia. – 1997. – Nr 9/10. – P. 86-95.

Pohilă, Vlad. Primele biblioteci, primii bibliotecari... : [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 69, Nr 2. – P. 5-14.

***Pohilă, Vlad.** Să deschidem larg ferestrele : [pentru transparență la discutarea problemelor limbii oficiale a Rep. Moldova și a revenirii la grafia latină] / Vlad Pohilă // Învățământul public. – 1988. – 10 sept. – P. 2.

Pohilă, Vlad. Spune-mi ce citești : [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 71, Nr 4. – P. 5-8.

****Pohilă, Vlad.** Un cumnat, doi cumnați : (povestire) / Vlad Pohilă // Viața Basarabiei – 2003. – Nr 1. – P. 185-200.

***Pohilă, Vlad.** Un drept constituțional, nu o mană cerească : [pentru decretarea limbii oficiale a Rep. Moldova și revenirea la grafia latină] / Vlad Pohilă // Povară sau tezaur sfânt? / alcăt.: Ilie Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1989. – P. 381-396 ; Tinerimea Moldovei. – 1988. – 23 noiem. – P. 4.

Pohilă, Vlad. Vlad Pohilă: „Nici mama, nici tata nu i-au avut la inimă pe ocupanți, nu le-au acceptat nici limba, nici apucăturile, – cu atât mai puțin regimul adus de aceștia pe tancuri...” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Vlad Pohilă în cadrul emisiunii „Focul din Vatră” realizată la Radio Moldova (6 februarie 1999, completat și finalizat la 6 aprilie 2003)] / Vlad Pohilă, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturii DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 183-205.

Vlad Pohilă : Biobibliografie / alcăt.: Claudia Tricolici ; ed. îngr. de Lidia Kulikovski. – Chișinău : Grafema Libris, 2010. – 288 p.

Bantoș, Ana. Vlad Pohilă: „N-am lăsat niciodată jurnalismul” / Ana Bantoș. – // Limba Română. – 2020. – Nr 2/3. – P. 370-374.

Ciocanu, Anatol. Pohilă Vlad / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 416-417.

Cornețchi, Aurelia. Un maestru al cuvintelor. În amintirea lingvistului Vlad Pohilă : In memoriam [1953-2020] / Aurelia Cornețchi // Tyragetia : Arheologie. Istorie Antică : ser. nouă. – 2020. – Vol. 14 [29], Nr 2. – P. 413-414.

Dialoguri la „Focul din Vatră” : Luminița Dumbrăveanu – Vlad Pohilă, publicist, lingvist, scriitor [Resursă electronică] // <http://fl.acaratv.md/dialoguri-la-focul-din-vatra-luminita-dumbraveanu-vlad-pohila-publicist-lingvist-scriitorinvatatorul-de-la-radio.html> (accesat: 21.11.2022).

Harjevschi, Mariana. Vlad Pohilă – coloana vertebrală a revistei BiblioPolis : [ediție specială In memoriam Vlad Pohilă – scriitor, publicist și traducător român basarabean] / Mariana Harjevschi // BiblioPolis. – 2020. – Vol. 77, Nr 2. – P. 7-8.

In memoriam. Vlad Pohilă : Eu trăiesc cu Patria părinților mei, care este România. E ceva fenomenal să nu ai Patrie și să o iubești atât de mult. Unirea nu este un mit, Unirea este o necesitate [Resursă electronică audio] // <https://radiochisinau.md/oamenii-cetatii-in-memoriavlad-pohila-eu-traiescu-patria-parintilor-mei-careeste-romania-e-ceva-fenomenal-sa-nu-ai-patrie-si-sa-oiubesti-atat-de-mult-unirea-nu-este-un-mit-unirea-este-o-necesitateAudio---109163.html> (accesat: 28.12.2022).

Iuncu, Rodica. Vlad Pohilă a fost unic / Rodica Iuncu // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 22 mai. – P. 9.

Nechit, Irina. In memoriam Vlad Pohilă: „Cred în izbânda limbii române” / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 22 mai. – P. 12.

Palii, Sergiu Petru. Demnitate și speranță. În amintirea lui Vlad Pohilă / Sergiu Petru Palii // Limba Română. – 2020. – Nr 2/3. – P. 375-378.

Pohilă Vlad // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : Dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 194.

Reniță, Alecu. Cărturarul luptător : [Vlad Pohilă (1953-2020)] / Alecu Reniță // Literatura și Arta. – 2020. – 23 iul. – P. 6 ; Natura. – 2020. – Mai (Nr 5). – P. 13.

Roșca, Denis. Pohilă Vlad // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016 (Tipogr. „Europres”). – P. 456.

Șoimaru, Vasile. Cu Vlad Pohilă de la Marea Neagră până la cea Baltică și Adriatică... / Vasile Șoimaru // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 32-34. Turea, Larisa.

Vlad Pohilă, cărturar deplin / Larisa Turea // Moldova. – 2020. – Iul. /Aug. – P. 26-31.

Țărălungă, Ecaterina. Pohilă Vlad // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 621.

Vlad Pohilă // Calendar Național 2023 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coord.: Veronica Borș ; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Ana Struță [et al.] ; colegiul red.: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; red.: Angelina Olaru, Jana Badan ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2023 (Primex-Com). – P. 137-144. – ISSN 1857-1557.